

Aan:
Mevrouw J. van Gilse (VVD) en de heer C. Westerlaken (CDA)

In afschrift aan:
Provinciale Staten van Utrecht

ONDERWERP	Beantwoording schriftelijke vragen ex. art. 47 betreffende Explosieve stijging aanvallen op vee door wolf	TELEFOONNUMMER	+31652769586
		E-MAILADRES	madeleine.gerretsen@ provincie-utrecht.nl
DATUM	23-04-2024	DOMEIN/OPGAVE	LLO
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1451650717-8630	TEAM	NEL
CONTACTPERSOON	Madeleine Gerretsen		
BIJLAGEN	Geen		

Geachte mevrouw van Gilse en heer Westerlaken,

Inleiding (fracties VVD en CDA)

Op landgoed Den Treek in Leusden zijn in het eerste weekend van april negen doodgebeten schapen gevonden, de rest van de kudde is losgebroken en op veel verschillende plekken al dan niet aangetroffen.¹ Er is door de beheerder melding gedaan bij het wolvenmeldpunt BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van de 12 provincies die de data verzamelt en publiceert en (DNA)onderzoek ter plaatse uitvoert. De nacht na deze aanval is de wolf wederom teruggekomen naar de kudde.

De getroffen schapen komen allen uit één kudde die op het landgoed wordt ingezet om het gras en heide kort te houden. De dieren stonden in een omheind gebied, met een (anti-wolven)hek van een meter hoog waar stroom op staat. Het is al de derde keer in korte tijd dat er een wolvenaantal op schapen heeft plaatsgevonden op Landgoed Den Treek.²

Eind februari, bijna twee maanden later dan eerder gecommuniceerd, is de subsidieregeling voor wolfwerende hekken en rasters door de provincie Utrecht geopend.³

¹ RTV Utrecht, 2 april 2024, Negen dode schapen gevonden bij landgoed in Leusden, vermoedelijk wolvenaantal, <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3716930/negen-dode-schapen-gevonden-bij-landgoed-in-leusden-vermoedelijk-wolvenaantal>

² Algemeen Dagblad, 2 april 2024, Negen schapen doodgebeten op landgoed Den Treek, beheerder geeft wolf de schuld, raadpleegbaar via: https://www.ad.nl/leusden/negen-schapen-doodgebeten-op-landgoed-den-treek-beheerder-geeft-wolf-de-schuld~a7efad08/?cb=b9d7a26257dbc6eefe7960e370342296&auth_rd=1

³ RTV Utrecht, 27 februari 2024, Subsidieregeling voor wolfwerende hekken geopend, raadpleegbaar via <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3701964/subsidieregeling-voor-wolfwerende-hekken-geopend>

1. Wordt de subsidieregeling door de (schapen)houders goed gevonden en wordt hier zoveel gebruik van gemaakt als van tevoren verwacht?

Antwoord:

De regeling is op 27 februari 2024 gepubliceerd, sindsdien ontvangen we vragen die veelal een (inhoudelijke) toelichting betreffen. Daaruit maken we op dat de regeling goed te vinden is.

Van tevoren waren er geen duidelijke verwachtingen over de mate waarin er gebruik van de subsidie gemaakt zou worden. Het subsidieplafond van € 150.000 voor het eerste openstellingsjaar is gebaseerd op ervaring uit andere provincies. Wij doen nu zelf ervaring op met de mate waarin er in onze provincie van de regeling gebruik gemaakt gaat worden. Op 5 april 2024 waren er 6 complete aanvragen binnen en 4 aanvragen die nog niet compleet zijn qua bijbehorende stukken. Hierover hebben wij contact met de aanvragers zodat zij aanvullende informatie kunnen leveren.

2. Is bij het opstellen van de regeling gekeken naar overeenstemming met regelingen en "best practices" in andere (buur)provincies?

Antwoord:

Ja, voor de wolf trekken we als provincies voor een heel groot deel samen op en streven we een uniforme aanpak na, met de mogelijkheid van maatwerk per provincie. Onze regeling komt grotendeels overeen met de al langer lopende regelingen in bijvoorbeeld de provincies Gelderland en Drenthe. De regeling is met name uitgedacht in Gelderland, daarbij is destijds de wolvencommissie Gelderland nauw betrokken. Bij het uitdenken is er al op geanticipeerd dat andere provincies hier dankbaar gebruik van zouden maken.

Een voorbeeld van maatwerk waar we in onze provincie voor gekozen hebben is om de regeling direct open te stellen voor alle aangewezen hoefdieren. Hier wordt in de regeling (begripsbepalingen) onder verstaan: runderen, schapen, geiten, varkens, paardachtigen (paard, pony, ezel en kruisingen hiervan) en alpaca's. Ook hebben we er direct voor gekozen om de regeling ook open te stellen voor hobbymatige dierhouders. Voor alle dierhouders (bedrijfs- en hobbymatig) geldt wel dat de dieren geregistreerd moeten staan in het Identificatie- en registratiesysteem van dieren. Beide aspecten zijn breder dan bijvoorbeeld in Gelderland. Voor deze provincie is er per deze maand ook sprake van een uitbreiding naar alle dierhouders.

Vervolg inleiding (fracties VVD en CDA)

Uit onderzoek van BIJ12 blijkt dat de voorwaarden voor rasters en hekken nauw liggen en vaak niet adequaat worden geplaatst en daardoor de wolf toch vaak kan binnendringen.⁴

3. In hoeverre zijn de voorgeschreven/gesubsidieerde wolfwerende hekken en rasters in onze provincie effectief?

Antwoord:

Om voor de subsidie wolf-werende rasters in aanmerking te komen moeten de rasters voldoen aan de voor rasters opgestelde normen in de Faunaschade PreventieKit Wolf van BIJ12: [Wolven - BIJ12](#). Deze rasters zijn internationaal op effectiviteit beproefd en werken goed. Na navraag hierover bij BIJ12 geeft men het volgende aan: *'De rasters die wij hebben opgenomen in de Faunaschade Preventiekit, module wolven zijn rasters die door heel Europa zijn getest en daar ook erg effectief zijn gebleken. Er treedt geen gewenning op vanwege de elektrische schok die de wolf elke keer krijgt als hij er probeert doorheen te komen. Wel is het erg belangrijk om goed het raster te onderhouden en te zorgen dat er geen lekken zijn voor de stroomdraden.'*

⁴ BIJ12, informatiepunt over wolven, afrasteringen, raadpleegbaar via: <https://www.bij12.nl/onderwerp/faunaschade/schade-voorkomen/wolven/#2-2-afrasteringen>

4. Hoe wordt er geborgd dat de hekken en rasters waarvoor subsidie gegeven wordt, zo effectief mogelijk zijn en op de juiste wijze worden ingezet?

Antwoord:

In de toelichting bij de regeling wordt verwezen naar de BIJ12 Faunaschade Preventiekit, module wolven. Hiervoor is ook de link naar de BIJ12 webpagina module wolven opgenomen. Een subsidieaanvraag gaat gepaard met het aanleveren van bijlagen. De aanvrager moet onder andere een fotoverslag aanleveren bij de aanvraag of, als het raster nog geplaatst moet worden, binnen 14 dagen na plaatsing. Als de foto's geen goed beeld geven dan wordt er navraag over gedaan bij de indiener. Steekproefsgewijs vindt er controle plaats.

Vervolg inleiding (Fracties VVD en CDA)

De data van BIJ12, bijgewerkt tot aan 23 maart 2024, geeft aan dat de wolf sinds 2023 steeds actiever is geworden in de regio en steeds meer vee-slachtoffers maakt.⁵ De VVD en CDA zich zorgen om de enorme toename in signalering van wolven in onze provincie en in aanvallen door wolven van vee in onze provincie. Er wordt, in opdracht van de provincie, slechts één per maand in het laboratoriumonderzoek op de monsters uitgevoerd door BIJ12. De VVD en CDA stellen daarom de volgende vragen aan Gedeputeerde Staten (GS):

5. Is GS bekend met deze explosieve stijging van het aantal aanvallen door wolven in de provincie Utrecht?

Antwoord:

Wij krijgen elke opdracht tot taxatie van wolvenschade die BIJ12 geeft in onze provincie, direct door via e-mail en sms-bericht. Wij houden tevens de website van BIJ12 in de gaten om inzicht en overzicht te houden: [Wolven - BIJ12](#). Ook ontvangen wij van BIJ12 grofweg elke maand een overzicht van DNA-uitslagen. Daarnaast publiceert BIJ12 voortgangsrapportages met daarin de overzichten van het aantal wolven, schade door wolven en andere nieuwswaardigheden met betrekking tot de wolf. Deze zijn hier te lezen: [Inhoud - Voortgangsrapportage wolf 21 december 2023 \(bij12.nl\)](#). Het eerstvolgende moment van een nieuwe voortgangsrapportage staat gepland voor 13 mei aanstaande. In de provincie Utrecht is sprake van een lichte stijging van het aantal wolvenaanvallen. Van een explosieve stijging spreken wij nog niet.

6. Deelt GS de zorgen van de VVD en CDA over deze toename in de provincie Utrecht?

Antwoord:

Wij merken vrijwel dagelijks dat er sprake is van oprechte zorg bij burgers, hondenbezitters, dierhouders en anderen over de aanwezigheid van de wolf in onze provincie. Wij begrijpen dat en zijn ons ervan bewust bij de uitvoering van de werkzaamheden, binnen onze rol. Op dit moment zijn we de communicatie rond de wolf aan het intensiveren. Zo is er op woensdag 17 april een artikel opgenomen in de huis-aan-huis kranten waarin wordt doorverwezen naar de provincie pagina waar meer informatie staat. Op de eerstvolgende provinciepagina in de huis-aan-huis kranten wordt een uitgebreider artikel opgenomen. Daarnaast voorzien we inwoners en agrariërs op onze website van actuele informatie en ontwikkelingen. De aanwezigheid van de wolf laat zien hoe uitermate ingewikkeld het faunadossier is. Faunabeleid is gericht op de balans tussen het behoud van soorten en het beperken van schade en/of overlast die deze soorten mogelijk veroorzaken aan door de Omgevingswet erkende belangen. Bij faunabeleid is het helaas onmogelijk eenieder tevreden te stellen omdat de belangen daarvoor te tegengesteld zijn. Zeker wanneer het om de wolf gaat, lopen de belangen erg uiteen.

⁵ Schade meldpunt BIJ12, raadpleegbaar via <https://www.bij12.nl/onderwerp/wolf/wolvenschade-melden/>

In antwoord op uw vraag, we zien dat de komst van de wolf binnen de provincie Utrecht bij dierhouders nog niet voldoende leidt tot het nemen van adequate maatregelen. Er zijn verschillende maatregelen mogelijk om het risico op conflicten tussen wolf-vee en wolf-hond te verminderen. Denk daarbij aan het inzetten van de vee-beschermende maatregelen zoals genoemd in de Faunaschade PreventieKit wolf van BIJ12 en het aanlijnen en 's nachts binnen houden van honden in gebieden waar wolven aanwezig zijn. Hiermee wordt voorkomen dat het vee onnodig slachtoffer wordt van wolven en lopen honden ook minder risico om slachtoffer te worden. Het conflictarm samenleven met wolven lijkt grotendeels mogelijk, maar de mate waarin dat kan hangt deels af van het gedrag van mensen. Zoals hierboven benoemd, intensiveren wij de communicatie zodat onder andere de maatregelen die genomen kunnen worden beter en breder gedeeld worden.

Daar waar er situaties ontstaan waarbij conflictarm samenleven niet kan omdat een individuele wolf afwijkend en gevaarlijk gedrag vertoont richting mens, hond of vee (meermaals goedwerkend en aan de normen voldoende wolf-werend raster gepasseerd), kan, conform de IPO wolf-interventierichtlijnen ([Beleid en org](#)), op individueel niveau ingrijpen nodig zijn en uitgevoerd worden. Namelijk: afschrikken, verjagen en in uiterste noodsituaties het dier doden.

7. Is er bij GS al meer bekend over de aard van de aanvallen en de aantallen wolf/wolven in de provincie Utrecht en mogelijke vestiging van de wolf in de provincie?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 5.

Er is sprake van vestiging van de (eerste) wolf sinds 26 mei 2023 (6 maanden daarvoor voor het eerst gesignaleerd, vastgesteld op basis van DNA-analyse en blijvende aanwezigheid gedurende de maanden daarna). Vervolgens is er, op basis van dezelfde criteria, nu sprake van een tweede vestiging. Monitoring van gevestigde wolven vindt plaats via actieve monitoring (zie voor uitleg: [Monitoring - BIJ12](#)).

Hierover hebben wij u geïnformeerd door middel van dit memo dat ook is besproken tijdens de vergadering van de commissie RGW op 23 september 2023.

<https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/Memo-aanwezigheid-wolf-in-de-provincie.pdf>
Op 8 februari van dit jaar hebben we akkoord gegeven om te beginnen met de actieve monitoring van het tweede territorium.

8. Is GS het eens met de VVD en CDA dat het slechts eens in de maand laten onderzoeken, het risico met zich mee kan brengen dat wij achter de feiten aanlopen op het gebied van de wolf? Is GS voornemens de opdracht aan BIJ12 aan te passen, zodat er frequenter monsteronderzoek mogelijk is?

Antwoord:

Hoewel de DNA-uitslagen op soortniveau gemiddeld 1 tot 2 maanden op zich laat wachten, en op het niveau van individu gemiddeld 3 maanden, worden wij eerder op de hoogte gebracht van een *mogelijke* aanval door een wolf. Zoals aangegeven in antwoord 5, ontvangen wij direct melding van een taxatieopdracht wolvenschade in onze provincie. Die opdracht gaat uit als er met vrij grote zekerheid sprake is van wolvenschade. De mate van taxatieopdrachten geeft dan ook al een goede indruk van de ontwikkelingen op het gebied van schade door wolven. Zoals in de schadelijst te zien is

(<https://www.bij12.nl/onderwerp/wolf/wolvenschade-melden/> , helemaal onderaan de pagina 'bronbestand met bevestigde wolvenschade) betreffen de meeste uitslagen binnen de provincie inderdaad een wolf. In mindere mate gaat het om honden.

Er gaan ca. 12 weken overheen voordat de DNA-uitslagen op individu-niveau gereed zijn. Dit hangt onder andere samen met de beschikbaarheid van deskundigen en van laboratorium capaciteit. De opdracht aan BIJ12 voor (het laten doen van) monsteronderzoek is een interprovinciale opdracht en geen opdracht van onze provincie alleen. Wij hebben geen voornemen het onderwerp te agenderen in IPO-verband. We kunnen als wij de noodzaak daarvoor zien, denk daarbij aan een probleemsituatie, individueel als provincie om een snellere DNA-analyse verzoeken.

9. Is GS van plan aanvullende stappen te nemen om wolvenaantallen in het vervolg te voorkomen?

Antwoord:

Om deze vraag zo helder mogelijk te beantwoorden, geven wij u eerst de nodige algemene informatie over onze beleidsinkadering wolf. Als provincie zijn wij bevoegd gezag via de Wet natuurbescherming (NB Vanaf 1 januari 2024 zijn de regels van de Wet natuurbescherming onderdeel van de Omgevingswet) oftewel, voor de wettelijke bescherming van de wolf en de verplichtingen die daarbij horen.

Wolven waren een tijd lang verdwenen uit ons land. De strikte Europese bescherming, in Nederland van kracht sinds 1979, heeft ervoor gezorgd dat de soort zich heeft weten te herstellen. Dieren kunnen alleen onder zeer strikte voorwaarden gedood worden. Met het herstel keerden ook conflicten tussen mensen en wolven terug. Het voornaamste conflict is dat wolven vee als prooi gebruiken. Ook verkeer (aanrijdingen) vormt een punt van aandacht.

Onze uitgangspunten met betrekking tot de wolf zijn gebaseerd op het door de gezamenlijke provincies opgestelde Wolvenplan 2019, het addendum daarop uit 2023 en de interventierichtlijnen uit 2023 (Beleid en organisatie wolvendossier in Nederland (bij12.nl)). Samenleven met wolven staat daarin centraal. In dit interprovinciale plan staan maatregelen die provincies kunnen en/of moeten nemen, waarmee conflicten gemitigeerd kunnen worden, zoals het tegemoetkomen van schade en het ondersteunen van de inzet van preventieve maatregelen. Monitoring van de verspreiding van en schades door de wolf is ondergebracht bij BIJ12.

Alle werkzaamheden rond de wolf doen we zoveel mogelijk in IPO-verband. Er wordt gewerkt aan een nieuw interprovinciaal wolvenplan. De verwachting is dat het plan dit jaar gereed is. Ook het addendum en de interventierichtlijnen uit 2023 behoeven nadere uitwerking en aanvulling. Zoals een in de praktijk werkbaar zenderprotocol en een vernieuwde interventierichtlijn wolf-vee. Als provincie Utrecht zullen wij de concept opdrachtformulering opstellen voor het zenderprotocol.

Daarnaast nemen we diverse stappen die nodig zijn om zo conflictarm samenleven als kan met de wolf mogelijk te maken. Dit doen wij via de subsidieregeling en via voorlichting. Wij hebben de communicatie geïntensiveerd, o.a. via de huis-aan-huisbladen, en delen zo informatie over wolf-werende-rasters en wat te doen als je een wolf tegenkomt. Daarbij is het goed om te weten dat het voorkomen van wolvenaantallen een wettelijke verantwoordelijkheid is van de dierhouder zoals vastgelegd in de Wet dieren onder het Besluit houders van dieren, paragraaf 2, artikel 1.6: 'Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.' Dit is geen verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. Zoals aangegeven in antwoord 6, constateren wij dat de maatregelen die dierhouders kunnen nemen om hun dieren tegen aanvallen te beschermen, nog onvoldoende in de praktijk worden uitgevoerd. Daarom continueren wij de nu ingezette maatregelen.

10. Hoe kijkt GS aan tegen het middel van aanvragen van derogatie op de beschermde status van de wolf, bijvoorbeeld als significante economische schade zich voordoet?

Antwoord:

Wij denken dat u in uw vraag doelt op een derogatie die het toestaat om wolven te doden om economische schade te voorkomen. Daarin volgen wij de IPO-interventierichtlijnen ([Beleid en organisatie - BIJ12](#)). Dus in principe is economische schade geen reden om af te wijken van de bescherming, tenzij een wolf afwijkend gedrag vertoont (zie ook antwoord 6).

Vervolg inleiding (Fracties VVD en CDA)

Een mogelijk gevolg van de toenemende aanvallen, is dat kuddes met schapen van landgoederen worden verwijderd om dergelijke taferelen als van afgelopen weekend in de toekomst te voorkomen. Op sommige gebieden worden kuddes schapen ingezet voor het begrazen van heidevelden. Zodra deze gebieden niet meer worden begraasd, zal het hei begroeien en zo bebossen.

11. Heeft GS ook zorgen dat het begrazen van heide in de provincie in gedrang kan komen door de toenemende signalering en aanvallen van de wolf?

Antwoord:

Ook wanneer schapen op heideterreinen het slachtoffer zijn van de wolf begrijpen wij dat dit impact heeft op dierhouders. Het type begrazing kan samengaan met de aanwezigheid van wolven. Belangrijk is dat de kudde goed beschermd wordt tegen wolvenaantallen. Dat kan op vergelijkbare manieren als het beschermen van schapen op weides. Wij hebben geen signalen ontvangen dat bijvoorbeeld schaapskuddehouders overwegen te stoppen met begrazen van heide nu er sprake is van aanvallen door wolven. We hopen dat de intensivering van onze communicatie rond maatregelen ook kuddehouders, die niet nog niet voldoende geïnformeerd zijn, goed bereikt.

12. Wat gebeurt er als de kuddes worden weggehaald en de heide niet wordt begraasd, waardoor het dicht zal groeien? Worden er dan stappen gezet door de provincie?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 11. Voor zover bij ons bekend, is dit nu niet aan de orde en de intensievere communicatie draagt er hopelijk aan bij dat het zover niet zal komen.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen